

PERAKENDE TİCARET

TÜİK'in verilerine göre, 2022 yılında gayrisafi yurtiçi hasıladan ikinci en büyük payı %13,5 ile toptan ve perakende sektörü almış ve aynı yıl itibarıyla ilgili sektör %9,5 oranında büyümüştür. Ocak-Ekim 2023 itibarıyla, 108.286 yeni şirket kurulmuş olup, bu şirketlerden 35.907'si yani %33,2'si toptan ve perakende sektöründe faaliyet göstermek amacıyla kurulmuştur. Bu durum toptan ve perakende sektörünün ekonomi içinde ne kadar önemli bir yer tuttuğunu ortaya koymaktadır.

Perakende sektörünü besleyen ve düzenli artış gösteren Türkiye'deki hanehalkı sayısı %2,9 oranında büyüyerek, 26,1 milyona ulaşmıştır. Bu sayının yanı sıra gayrisafi yurtiçi hasıladaki (GSYH) tüketim harcamalarının enflasyondan ve takvim etkisinden arındırılmış artış oranı da önem arz etmektedir. Bu kapsamda, 2022 yılının üçüncü çeyreğinde yerleşik hane halkı nihai tüketim harcamaları bir önceki yılın aynı çeyreğine göre zincirlenmiş hacim endeksi olarak %19,6 artmışken, 2023 yılının üçüncü çeyreğinde artış oranı %11,2'ye gerilemiştir. Bunun nedeni, 2023 Haziran'dan itibaren TCMB'nin yapmış olduğu faiz artırımları sonucu ekonominin yavaşlamaya başlamasıdır. Bununla birlikte, hane halkı harcamaları hala yüksek bir orana tekabül etmektedir.

Tüketim harcama verileri geçmiş dönemleri yansıtırken, tüketici güven endeksi ise gelecekteki beklentileri göstermektedir. Mayıs 2023'de 91,1 olan tüketici güven endeksi, Kasım 2023'de 75,5'e gerilemiştir. Bu durum, tüketicilerin kötümserleştiğini göstermektedir. Nitekim, tüketici güven endeksinin alt endeksi olan gelecek 12 aylık dönemde dayanıklı tüketim mallarına harcama yapma düşüncesi Mayıs 2023'de 99,1 iken, Kasım 2023'de 92,6'ya kadar gerilemiştir. Bir diğer öncü gösterge olan perakende ticaret güven endeksi, Kasım 2023'de 111,7 olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu değer 100'ün üzerinde olması nedeniyle, sektörün mevcut ve gelecek döneme halen iyimser baktığını göstermektedir. Bu durum, özellikle tüketicilerin kötümser olmasına rağmen enflasyon nedeniyle taleplerini hala öne çekmesinden kaynaklanmaktadır. Ancak, ilerleyen dönemlerde tüketimin TCMB'nin sıkılaştırıcı politikaları nedeniyle ciddi oranda düşme ihtimali bulunmaktadır. TÜİK'in yapmış olduğu perakende ticaret sektöründe faaliyetleri kısıtlayan temel faktörlere ilişkin ankete 2023 yılının Ekim ayında verilen cevaplara göre, anket katılımcılarının %76,1'i kısıtlayan faktör yoktur cevabını vermişken, %15,9'u finansman sorunları olduğunu, %12,4'ü ise talep yetersizliğinin bulunduğunu belirtmiştir.

Sabit fiyatlarla perakende satış hacmi, 2023 yılı Temmuz ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %31,0 oranında artmışken, 2023 yılı Ekim ayında bir önceki yılın aynı ayına göre %13,7 artış göstermiştir. Bu nedenle, perakende satış hacim artış hızının ciddi oranda gerilediğini söyleyebiliriz. Bu durumun, sıkılaştırıcı para politikasının tüketimi baskılaması nedeniyle olduğu görüşündeyiz.

E-ticaret bilgi platformu (ETBİS) istatistiklerine göre, 2022 yılında e-ticaret hacmi %109,9 artışla 800,7 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu nedenle, perakende sektörüne yön vermektedir. E-ticaret hacminin sektörlere göre dağılımına baktığımızda, 96,7 milyar TL ile beyaz eşya ve küçük ev aletleri en ön planda yer alırken, arkasından 54,0 milyar TL ile giyim ve ayakkabı, 45,9 milyar TL ile elektronik, 45,1 milyar TL ile havayolları, 26,5 milyar TL ile gıda ve süpermarket, 24,0 milyar TL ile seyahat, taşımacılık ve depolama, 19,6 milyar TL ile yemek ve 11,5 milyar TL ile konaklama gelmektedir. TÜİK'in hanehalkı bilişim teknolojileri kullanım araştırma 2023 sonuçları da e-ticaret hacim verilerini destekler niteliktedir. Bu çerçevede, 2023 yılında evden internete erişim imkanı olan hanelerin oranı bir önceki yıla göre 1,4 puan artarak, %95,5 olmuştur. Son 12 ayda internet kullanan bireylerin internet üzerinden özel kullanım amacıyla mal ya da hizmet satın alma ya da sipariş verme (e-ticaret) oranı 2022 yılında %46,2 iken, 2023

PERAKENDE TİCARET

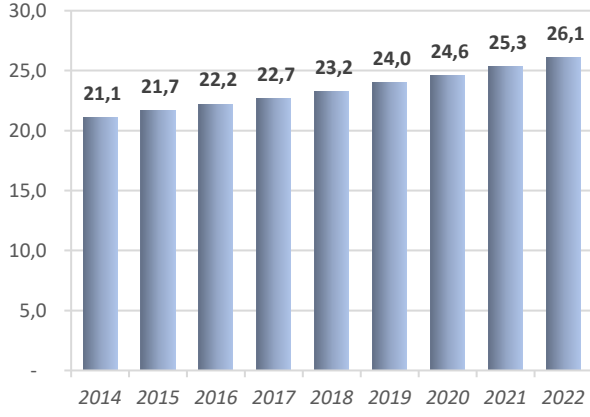
yılında %49,5'e yükselmiştir. İnternet üzerinden 2023 yılının ilk 3 içerisinde mal ve hizmet satın alan ya da sipariş veren bireylerin %75,5'i giyim, ayakkabı ve aksesuar satın almıştır. Bunu, %47,6 ile lokantalardan, fast food zincirlerinden ve catering şirketlerinden yapılan teslimatlar, %37,1 ile gıda ürünleri, %32,2 ile kozmetik, güzellik ve sağlık ürünleri ve %28,8 ile temizlik ürünleri ve kişisel bakım malzemeleri takip etmiştir.

Konusunda uzman yetkin isimler Chat GPT gibi yeni yapay zeka uygulamalarının e-ticaret ile entegrasyonunun, hem e-ticaret hacmini büyüttüğünü hem de küçük işletmelere işlerini büyütmede avantaj sağladığını dile getirmiştir. Bu kapsamda, yapay zeka uygulamalarının perakende sektörünü de dönüştürmesinin muhtemel olduğu düşünülmektedir.

Resmi Gazete'nin 14.12.2023 tarihli sayısında yayımlanan perakende ticarete uygulanacak ilke ve kurallar hakkında yönetmelikte değişiklikler yapan Ticaret Bakanlığı yönetmeliğine göre, üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler arasındaki ticari ilişkilerde taraflardan birinin diğer tarafın ticari faaliyetlerini önemli ölçüde bozan, makul karar verme yeteneğini azaltan ya da normal şartlarda taraf olmayacağı bir ticari ilişkinin tarafı olmasına sebep olan faaliyetleri haksız ticari uygulama olarak kabul etmiştir. Ayrıca, bu yönetmelikle, üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler arasındaki ticari ilişkilerden kaynaklanan ödeme sürelerinde de düzenlemeye gidilmiştir. Buna göre, üretim tarihinden itibaren 30 gün içinde bozulabilen tarım ve gıda ürünlerine ilişkin ödemelerin süresi; alacaklının mikro veya küçük, borçlunun orta veya büyük ölçekli ya da alacaklının orta, borçlunun büyük ölçekli olması durumunda 30 günü, diğer durumlarda 45 günü geçemeyecektir. Bu ürünlerin dışında kalan tarım ve gıda ürünlerine ilişkin ödemelerin süresi, alacaklının mikro veya küçük, borçlunun orta veya büyük ölçekli ya da alacaklının orta, borçlunun büyük ölçekli olması durumunda ise 60 günü geçemeyecektir. Ödemenin çekle yapılması durumunda, geçerli ibrazın başladığı tarih; vadeli araçlarla yapılması durumunda ise vade tarihi belirtilen bu süreler içinde olacaktır. Buna ilaveten, işverenlerce yemek kartı hizmeti veren kuruluşlara ve bu kuruluşlarca anlaşmalı perakende işletmelere yapılan ödemelerin süresi, 30 günü aşamayacaktır. Bu süre, ilgililerce düzenlenen fatura tarihinden itibaren başlayacaktır. Yönetmelik değişiklikleri 2024 yılı başından itibaren geçerli olacaktır. Söz konusu yönetmelik ile üretici, tedarikçi ve perakende işletmeler arasındaki ticari ilişkilerde karşılaşılan haksız ticari uygulamalar güncel ticari gelişmelere ve gelişen yeni iş modellerine göre yeniden tanımlanırken; diğer taraftan da 6585 sayılı Perakende Ticaretin Düzenlenmesi Hakkında Kanun'da belirlenen haksız ticaret uygulamalarına paralel düzenlemeler yapılmıştır. Ayrıca, ölçek büyüklüğü görece küçük ölçekli firmaların korunması önceliklendirilmiştir. Söz konusu bu düzenleme ile ödemeler konusunda taraflar arasında ihtilafların azaltılması, vade kısalması ile üreticinin veya tedarikçinin nihai fiyat belirlenirken finansman maliyetinin ve fiyatların düşürülmesi hedeflenmektedir.

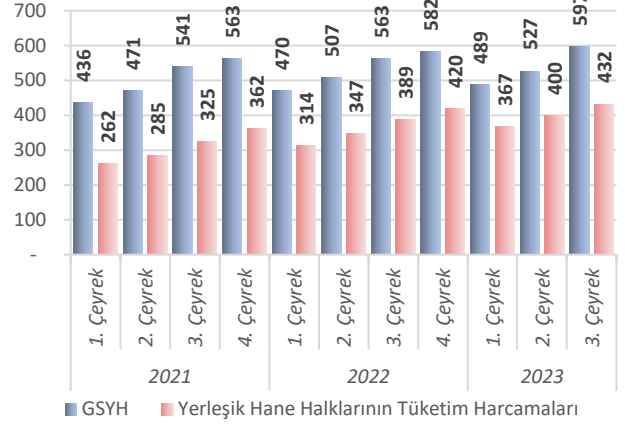
GÖSTERGELER

Şekil 1- Hanehalkı Sayısı, Milyon Kişi

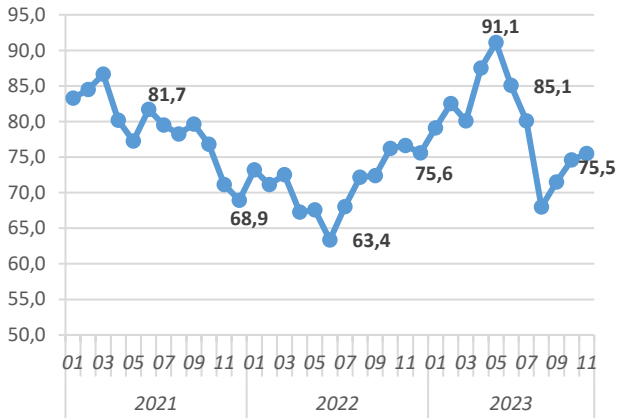
Kaynak: TÜİK

Şekil 2- GSYH ve Tüketim Harcamaları, Milyar TL

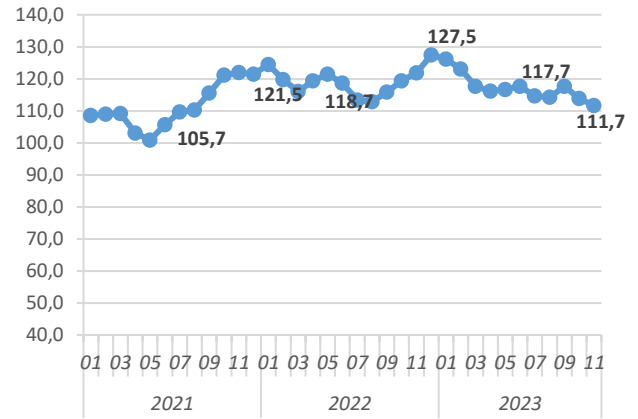
Kaynak: TÜİK

Şekil 3- Tüketici Güven Endeksi

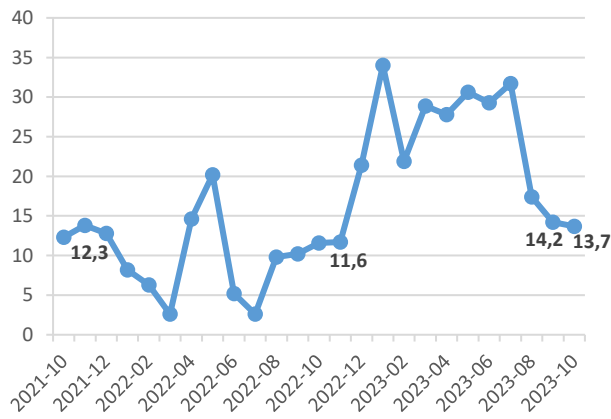
Kaynak: TÜİK

Şekil 4- Perakende Güven Endeksi

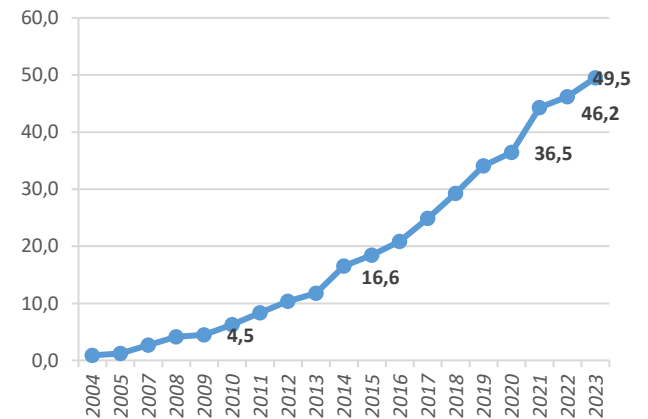
Kaynak: TÜİK

Şekil 4- Perakende Satış Hacmi Yıllık Değişim Oranı (%)

Kaynak: TÜİK

Şekil 5- E-Ticaret Oranı (%)

Kaynak: TÜİK

İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş.

Esentepe Mah. Büyükdere Cad. Müselles Sok. Onur İş Merkezi No:1/2

Şişli / İSTANBUL

Tel: 0212 272 01 44

Fax: 0212 257 54 85

Sıla Mersin – Kredi Derecelendirme Uzmanı

sila@turkrating.com

Bu rapordaki bilgiler ve yorumlar, kamuya açık, güvenilir olduğuna inanılan kaynaklardan temin edilen bilgilerden derlenmiştir. Bununla beraber, bu raporda geçen bilgilerin kullanılması veya bu raporun yararlandığı kaynaklardaki hata ve eksikliklerden doğan bilgilerin kullanılması sonucunda yatırımcıların uğrayabilecekleri doğrudan ve/veya dolaylı zararlardan İstanbul Uluslararası Derecelendirme Hizmetleri A.Ş. sorumlu tutulamaz. Bu raporlar hiçbir şekilde menkul kıymetlerin alımı veya satımı konusunda tavsiye olarak yorumlanmamalıdır. Kullanan ancak kendi bilgi, inisiyatif ve değerlendirmesi ile hareket edecektir.
